

УДК 330.341.1:347.77

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.213.230-237>**Сай Л.П.**кандидат економічних наук
Національний університет «Львівська Політехніка»**Sai Lesia**PhD. in Economic Sc.
Lviv Polytechnic National University
<https://orcid.org/0000-0002-5081-4235>**Іванчук М.К.**

Національний університет «Львівська Політехніка»

Ivanchuk Maria

Lviv Polytechnic National University

ПАТЕНТНИЙ ТРОЛІНГ: СУТНІСТЬ, МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПАНІЙ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ

У статті досліджено економічну природу патентного тролінгу та його вплив на інноваційний розвиток технологічних компаній. Розмежовано поняття «непрактикуюча організація» та «патентний троль», запропоновано авторське визначення та класифікацію патентних тролів за чотирма критеріями: способом набуття прав, масштабом портфеля, метою використання та юридичним оформленням діяльності. Визначено механізми прямого впливу (правово невизначеність, зростання трансакційних витрат, стримування стартапів) та диференційованого ринкового впливу (уповільнення технологічного розвитку, формування вхідних бар'єрів, зниження інвестиційної привабливості). Проаналізовано специфіку явища в США, ЄС та Україні. Обґрунтовано заходи протидії на макро- та мікрорівнях, включаючи реформування патентної системи та стратегії корпоративного захисту.

Ключові слова: патентний тролінг, непрактикуюча організація, інновації, технологічні компанії, інтелектуальна власність, стартапи, трансакційні витрати, патентний портфель.

PATENT TROLLING: THE NATURE OF THE PHENOMENON, MECHANISMS OF INFLUENCE ON THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TECHNOLOGY COMPANIES, AND COUNTERMEASURES

The article examines the economic nature of patent trolling and its impact on the innovative development of technology companies. In the context of the digital economy, innovation serves as a key driver of competitiveness, while the intellectual property system plays a crucial role in balancing incentives for technological advancement and ensuring broad access to new technologies. However, the growing prevalence of patent trolling increasingly undermines the effectiveness of this system, diverting resources from productive innovation toward costly legal disputes and settlements.

The study draws a clear distinction between non-practicing entities (NPEs) and patent trolls, emphasizing that not all NPEs engage in opportunistic behavior, patent trolls are primarily associated with aggressive patent enforcement strategies aimed at extracting financial settlements rather than protecting genuine inventions. A structured classification of patent trolls is proposed based on four criteria: methods of patent rights acquisition, scale of portfolio activity, strategic objectives, and legal structuring of operations.

The paper identifies the main mechanisms through which patent trolling negatively affects innovation, including increased transaction costs, heightened legal uncertainty, reduced expected returns on research and development investments, and distortions in market competition. Special emphasis is placed on the particular vulnerability of startups and small enterprises, which typically lack the financial and legal resources to withstand sustained litigation pressure. The study also analyzes international practices for counteracting patent trolling in the United States, the European Union, and Ukraine.

The results indicate that patent trolling constitutes a form of rent-seeking behavior that systematically undermines

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Сай Л.П., Іванчук М.К., 2026

innovation ecosystems. Effective counteraction requires a comprehensive approach combining improvements in patent examination quality, development of consistent judicial practice, and firm-level protective strategies such as defensive patenting, cross-licensing, and participation in patent pools.

Keywords: patent trolling, non-practising entity, innovation, technology companies, intellectual property, start-ups, transaction costs, patent portfolio.

JEL classification: O34, O31, L26.

Постановка проблеми. Ринки технологій демонструють стрімке розширення і структурні зміни впродовж останніх двох десятиліть, що суттєво трансформувало роль патентів у системі захисту інтелектуальної власності. Валеріо Стерці зазначає, що якщо раніше патенти розглядалися переважно як інструмент захисту конкретного винаходу, то на сучасному етапі вони набули статусу ринкових активів, які можна купувати, накопичувати, ліцензувати та відчужувати [17]. Це, своєю чергою, спричинило значне посилення ролі посередників на ринку патентів, які безпосередньо впливають на інноваційний розвиток. Серед них є ті, що стимулюють розвиток нових технологій, і ті — патентні тролі, — що мають протилежний ефект, отримуючи дохід шляхом зловживання патентними правами.

Важливе місце на сучасному ринку технологій належить технологічним компаніям, що створюють або активно використовують передові технології як основу своєї бізнес-моделі. Технології, продуковані цими компаніями, та патенти на них користуються попитом, активно обертаються на ринку й забезпечують конкурентоспроможність економіки. Водночас патентний тролінг перетворився на системний чинник, що деформує інноваційне середовище технологічного сектору і негативно позначається на розвитку технологічних компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських науковців питаннями патентного тролінгу і його впливом на діяльність суб'єктів економічних відносин займалися: Андрощук Г. О., Ганзієнко Д., Костенюк Ю., Левковець О. М., Кірін Р. С., Хоменко В. Л., Коросташова І. М., Струтинський В. Б., Ромашко А. С., Юрчишин О. Я., Весельська К. В. [1-6].

У зарубіжній науковій літературі проблематика впливу патентних тролів на інноваційний розвиток є предметом активних досліджень, зокрема: Huang K. G., Lu J. J., Orsatti G., Sterzi V., Papst J., Sterzi V., Maronero C., Orsatti G., Vezzulli A. Rameshkoumar J.-P., Van der Pol J. [7; 9; 10; 12; 13; 16; 17].

Патентний троль, термін, вперше введений Пітером Деткіним наприкінці 1990-х років, — це «той, хто намагається заробити багато грошей на патенті, який вони не використовують, не мають наміру використовувати та в більшості випадків ніколи не використовували» [10].

В наукових джерелах, особливо іноземних, часто, використовується поняття «непрактикуючі організації». Потрібно зазначити, що серед науковців відсутня єдність підходів до визначення понять «непрактикуюча організація» та «патентний троль»: частина дослідників ототожнює ці категорії, тоді як інші

наполягають на їх відмінності.

Так, Андрощук Г. О. зазначає, що непрактикуючі особи (non-practicing entities, NPE), це і є патентні тролі. Як він стверджує патентний троль — це юридична, або фізична особа, котра володіє портфелем патентів, але не виробляє ніяких товарів, не надає жодних послуг і не веде досліджень (за можливим винятком суто умовляючих), пов'язаних зі своїми патентами. Але при цьому активно захищає свій патент, судячись із фірмами, які використовують належні йому винаходи [1]. Подібний підхід поділяли й багато інших науковців і, зокрема Валеріо Стерці і Хуанг Кеннет Г.

Протилежної позиції дотримувався Lu J.J., котрий ґрунтовно досліджував особливості діяльності непрактикуючих організацій в своїй науковій праці «Економіка та суперечки щодо непрактикуючих організацій (NPE)...». Він зазначав, що непрактикуюча організація (НПО) — це суб'єкт (юридична або фізична особа), який діє як посередник між власниками патентів та потенційними ліцензіатами. НПО дають можливість винахідникам, компаніям, підприємцям, університетам та науково-дослідним установам: зосередити зусилля на інноваційній діяльності; отримати винагороду за результати інноваційної діяльності; сприяють захисту їх законних патентних прав від порушень і несанкціонованого використання; надають послуги з монетизації інтелектуальної власності шляхом ліцензування патентів в обмін на роялті [10].

Отже, враховуючи цей позитивний аспект діяльності непрактикуючих організацій називати їх патентними тролями є некоректно. Водночас, є частина НПО, діяльність котрих суперечить задекларованим цілям охорони інтелектуальної власності — вони купують патенти у інших і використовують їх для збагачення, через використання позовів до компаній за ймовірне порушення, вимагаючи фінансової компенсації або ліцензійних зборів. Подібних суб'єктів доцільно назвати патентними тролями.

Варто зауважити, що за певних обставин будь-яка непрактикуюча організація може перетворитися на патентного троля.

Водночас слід звернути увагу на те, що патентний тролінг виник у США і передбачав придбання так званих «сплячих» патентів і очікування моменту, коли інший суб'єкт ринку розробить схожу технологію — після чого патентний троль ініціював позов про порушення прав інтелектуальної власності. До причин виникнення патентного тролінгу можна віднести: недостатньо жорсткі критерії патентоспроможності; складність об'єктивної оцінки якості патентів при їх видачі; низький рівень патентної культури серед учасників ринку; обмежена і несистемна судова практика у сфері інтелектуальної власності; недостатня перевірка

добросовісності заявників при реєстрації патентів.

Щодо основних причин появи патентного тролінгу в Україні, то Костенюк Ю. і Кушнір І. виділяють: - низький рівень патентування виробниками власної продукції; - недосконалість чинного законодавства, оскільки згідно із законом особа, яка бажає отримати патент, повинна пройти лише формальну експертизу зразка; - високий рівень корупції в цій сфері, що дозволяє недобросовісним особам безперешкодно проходити експертизу та отримувати патенти на товари широкого вжитку; - низький розмір патентного збору тощо.

Аналізування наукових публікацій засвідчує, що науковці переважно зосереджують увагу на розгляді сутності патентного тролінгу і оцінці його окремих правових і економічних аспектів. Водночас проблеми, спричинені патентним тролінгом, набувають дедалі масштабнішого характеру й мають значний негативний вплив на технологічний сектор, який відіграє важливе значення для інноваційного розвитку країни. Попри це, у науковій літературі досі відсутні комплексні дослідження, присвячені цій проблематиці.

Метою статті є розкриття сутності патентного тролінгу, дослідження механізмів його впливу на інноваційний розвиток технологічних компаній та обґрунтування заходів захисту від зловживань патентними правами.

Методи дослідження. У статті використано: методи аналізу та синтезу - для опрацювання вітчизняних і зарубіжних наукових джерел та узагальнення підходів до визначення поняття патентного тролінгу; порівняльний метод - для зіставлення практики патентного тролінгу в США, ЄС та Україні; методи класифікації та систематизації - для розробки авторської класифікації патентних тролів і механізмів їх впливу на інноваційну діяльність.

Виклад основних результатів дослідження. На підставі аналізу наукових джерел можна сформулювати таке визначення: патентні тролі — це суб'єкти (фізичні або юридичні особи), які набули патентні права шляхом оформлення або придбання патентів виключно з метою отримання доходу через судове або позасудове стягнення ліцензійних платежів із добросовісних користувачів об'єктів, охоплених такими патентами.

Сьогодні, патентний тролінг залишається найпоширенішим явищем у США. За даними 2022 р. патентні тролі ініціювали 63% усіх патентних позовів у США. При цьому активність патентного тролінгу зросла на 22% лише з 2023 по 2024 р. Згідно з даними Американської асоціації юристів з інтелектуальної власності (AIPPLA), щорічні судові юридичні витрати компаній США становлять приблизно 29 млрд.дол., а витрати окремих фірм на захист у справах патентного тролінгу, становлять мільйони доларів США, і часто перевищують 5 млн.дол. Для малих фірм витрати на патентний захист становлять приблизно чверть їхнього бюджету на дослідження і розробки [8].

Для порівняння: Європа демонструє значно меншу частоту таких проваджень завдяки більш жорсткій патентній системі, вищим витратам на судові

правозастосування та меншим розмірам компенсацій за збитки.

Проте дослідження на основі нової бази даних заявок на патенти в Європейському патентному відомстві (ЄПВ) виявляє стійку тенденцію до зростання активності патентних тролів в Європі: вони вже є власниками майже 20 000 патентів, більшість із яких стосуються електротехнічної галузі [15]. Вісім із десяти найактивніших патентних тролів, які подали позови про порушення прав у Європі, є компаніями американського походження. Кожен сьомий позов про порушення патентних прав у Німеччині і в Нідерландах ініційований троями.

Патентний тролінг в Україні не досяг таких масштабів, як у США чи ЄС, однак із інтеграцією у глобальний ринок ризику його зростають.

В Україні поширений специфічний вид патентного тролінгу, що полягає у реєстрації у патентному відомстві прав інтелектуальної власності на неоригінальні або загальновідомі об'єкти. Як зазначає Д.Ганзієнко, причиною такої ситуації є те, що при отриманні патентів на вироби, їх новизна перевіряється формально, в результаті чого в Україні отримують патенти на зубочистки, дерев'яні плічки для одягу, запальнички, головки пульвізатора, корки для винних пляшок, сірники, лампочки.

Аналіз значної кількості патентів, виданих Українським інститутом інтелектуальної власності на корисні моделі та промислові зразки, свідчить, що непоодинокими є випадки: реєстрації об'єктів, на які вже видано чинні патенти іншим правоволодільцям, причому дати видачі таких конкуруючих патентів можуть різнитися лише на кілька місяців або тижнів; реєстрація «слабких» або формальних патентів без реального інноваційного змісту [1].

Ганзієнко Д. зазначає, що в Україні патентний тролінг перетворився на агресивний інструмент боротьби з конкурентами, який набув загрозливих масштабів [3].

Ще однією особливістю патентного тролінгу в Україні є те, що в ньому беруть активну участь фізичні особи, які охочі до швидкої наживи, в той час як в інших країнах – це юридичні особи.

Крім того, патентні тролі дуже часто практикують блокування експорту, чи імпорту з метою отримання стягнень шляхом внесення інформації про патент в митні реєстри об'єктів інтелектуальної власності для [3].

На основі аналізу та узагальнення наукових праць з досліджуваної проблематики, пропонуємо таку класифікацію патентних тролів:

1. За способом набуття патентних прав:

а) «класичні» патентні тролі — не провадять виробничої чи дослідницької діяльності, а купують патенти у винахідників або компаній і ініціюють позови проти суб'єктів господарювання з метою отримання компенсацій;

б) тролі-реєстратори — реєструють на власне ім'я загальновідомі, або неоригінальні об'єкти, з метою подальшого юридичного тиску та отримання неправомірної вигоди;

в) тролі-дублюкатори — намагаються отримати

патентну охорону на технічні рішення, які вже є об'єктами чинних патентів, створюючи конфлікти прав.

2. За масштабом патентного портфеля:

а) одиничні тролі — оперують одним або кількома патентами, цілеспрямовано використовуючи їх для отримання ліцензійних виплат;

б) вузькопрофільні портфельні тролі — накопичують портфелі патентів з однієї технологічної галузі з метою системного тиску на компанії-учасники ринку;

в) диверсифіковані портфельні тролі — формують масштабні портфелі патентів, що охоплюють різні, технологічно не пов'язані сфери, для одночасного тиску на кілька компаній.

3. За метою використання патентних прав:

а) рентоорієнтовані тролі — вдаються до різних форм зловживання патентними правами, зокрема: ліцензійного шантажу (висунення вимог щодо виплати роялті під загрозою судового переслідування), організації «патентних засідок» (очікування ринкового поширення технології з подальшим поданням позову), примусового врегулювання спору шляхом мирової угоди чи судового рішення;

б) корпоративні патентні тролі — великі компанії, які самостійно не використовують патентовані технології у виробництві, але застосовують патенти як інструмент блокування конкурентів із метою обмеження конкуренції та утримання ринкового домінування.

4. За способом юридичного оформлення діяльності:

а) субтрольні структури (фіктивні компанії) - фіктивні або напівфіктивні підставні компанії, що утворюються з метою приховування реальних бенефіціарів патентних прав, ухилення від відповідальності та ускладнення судових проваджень;

б) офшорні патентні тролі — компанії, зареєстровані в юрисдикціях із низьким рівнем прозорості правозастосування, що знижує ризики відповідальності;

в) одноосібні тролі - фізичні особи, що діють на пряму від власного імені.

Патентні тролі бувають різних видів, але їх об'єднує одне — використання патентної системи не для інновацій, а для отримання прибутку через юридичний тиск на бізнес – патентний тролінг.

Дж. Бессен і М. Дж. Меурер зазначають, що найбільш прями й непрямі витрати несуть малі й середні інноваційні компанії, ті, які найчастіше дають шанс проявити себе молодим винахідникам, розробляють нові технології, створюють робочі місця й підтримують здорову конкуренцію. Значна кількість претензій висувається щодо винаходів у сфері програмного забезпечення [7].

Особливо вразливими до патентного тролінгу є стартапи, малі підприємства та галузі з високою патентною щільністю, де на одиницю продукту або технології припадає найбільша кількість діючих патентів, що створює найвищий ризик патентних конфліктів - інформаційні технології та програмне забезпечення, автомобільна промисловість, фармацевтика та

біотехнології.

Технологічні компанії належать до галузі з високою патентною щільністю, а отже, є основною мішенню патентних тролів через те, що їхні продукти (програмне забезпечення, пристрої, алгоритми) часто охоплюють тисячі патентів одночасно, що робить їх вразливими до подібних зловживань.

Вплив патентного тролінгу на стартап-екосистему має системний характер, оскільки саме молоді інноваційні компанії є найбільш вразливими. По-перше, патентний тролінг чинить стримувальний ефект на інноваційну активність. Стартапи, що функціонують в умовах обмежених ресурсів і підвищеної невизначеності, змушені враховувати ризик потенційних судових позовів уже на початкових етапах розробки продукту і це стримує їх інноваційну активність [9].

По-друге, патентний тролінг спричиняє неефективний перерозподіл фінансових ресурсів: замість інвестування у дослідження та розробки технологічні стартапи витрачають капітал на юридичний захист, формування резервів на випадок судових спорів і виплату ліцензійних відшкодувань — лише аби уникнути тривалих і дорогих процесів. Це знижує ефективність використання капіталу та гальмує масштабування бізнесу.

По-третє, спостерігається негативний вплив на інвестиційну привабливість технологічних стартапів. Венчурні інвестори при оцінці компаній враховують не лише ринковий потенціал продукту, а й правові ризики: загроза патентних позовів підвищує суб'єктивно сприйнятий ризик, знижує оцінку вартості компанії і в ряді випадків є підставою для відмови від фінансування.

По-четверте, патентний тролінг деформує конкурентне середовище. Великі корпорації, що мають потужні юридичні служби та розгалужені патентні портфелі, здатні ефективніше протистояти тиску патентних тролів. Технологічні стартапи нерідко опиняються перед вибором між дорогим судовим процесом і економічно не вигідним врегулюванням, що закріплює нерівність конкурентних умов і сприяє ринковій концентрації.

Постійна загроза судових позовів формує в засновників технологічних стартапів більш консервативну бізнес-стратегію: зниження схильності до ризику, відмову від радикальних інновацій і переорієнтацію на менш конфліктні ринкові ніші. У довгостроковій перспективі це здатне суттєво послабити динаміку розвитку всієї інноваційної екосистеми.

Ці висновки знаходять підтвердження в дослідженні Хуанг Кеннет Г., котре доводить, що після першого позову зі сторони НПО стартапи переорієнтовуються на власні технології, щоб зменшити підстави для майбутніх позовів; а компанії зі суміжних технологічних галузей починають уникати тих напрямків розробки, де є ризик судових переслідувань [12].

За оцінками дослідників, тільки в США технологічні компанії щороку втрачають понад 29 мільярдів доларів через патентних тролів. Патентні тролі відповідають за 87,4% судових позовів у сфері високих

технологій, а 95% їхніх позовів спрямовані саме проти технологічних компаній [13].

В ІТ-індустрії зазначені негативні ефекти набувають особливої гостроти, оскільки програмні рішення нерідко мають функціональне перетинання і можуть бути запатентовані у широкому та нечіткому формулюванні.

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) сформував принципово нове середовище для патентного тролінгу, що перетворило цю галузь на один із найбільш уражених сегментів технологічного ринку [14].

Специфіка ШІ-технологій — широка застосовність алгоритмів машинного навчання, складність розмежування об'єктів патентування, відносна новизна галузі та незрілість судової практики — створює умови, які патентні тролі активно використовують на свою користь.

Кількість судових позовів щодо ШІ-патентів потроїлася за останнє десятиліття. Протягом одного року патентні тролі ініціювали близько 70% усіх позовів, пов'язаних із патентами у сфері штучного інтелекту. Сфера ШІ стала основною мішенню, формуючи п'яту частину всіх позовів патентних тролів у технологічному секторі, що непропорційно перевищує показники інших галузей — кібербезпеки, SaaS чи блокчейну [15].

Ландау Дж. описує патентний тролінг проти стартап-компанії Microsoft AI, яка створила віртуальний помічник для обробки голосових запитів. Корпорація Voice Tech висунула претензії щодо порушення патентів, які стосувалися системи обробки «голосових команд із мобільного пристрою для дистанційного управління комп'ютером» — такої ж технології, на якій і базувався продукт Microsoft. Судовий процес виснажив ресурси компанії і став однією з причин її закриття у 2023 р. [9].

Майкл Хендс досліджував можливості використання генеративного ШІ самими троями для масового продукування патентних заявок. Генеративний ШІ здатний автоматизовано генерувати незначні варіації існуючих технологій і подавати тисячі заявок, кожна з яких є вузькоправдоподібним «винаходом», які патентні тролі використовують для атаки на продуктивні компанії. Штучний інтелект, на його думку, створює можливість появи «біонічних патентних тролів» — надпотужних суб'єктів, здатних зруйнувати інноваційну економіку, використовуючи штучний інтелект для розширення своїх патентних портфелів та охоплення судових процесів [11].

Бородіна О. А. для боротьби з патентним тролінгом пропонує реалізовувати такі заходи: створення єдиного реєстру об'єктів інтелектуальної власності; при підозрі у неправомірності судового позову впровадження застави; удосконалення роботи Державної експертної служби з питань інтелектуальної власності у царині її максимально ефективного використання існуючої нормативно-правової бази та пропозицій до законодавчих документів, які б відповідали оперативній зміні ситуації на ринку інтелектуальної власності [2].

Струтинський В. Б.,

Ромашко А. С.,

Юрчишин О. Я., Весельська К. В. в своїй статті обгрунтовують конкретні зміни до українського законодавства для протидії патентному тролінгу, котрі стосуються посилення вимог до патентоспроможності (критеріїв новизни та промислової придатності) для запобігання реєстрації розмитих або очевидних технічних рішень [6].

На основі проведених досліджень запропоновано комплексний підхід для протидії патентному тролінгу з виокремленням заходів макро- і мікрорівня, котрі взаємодоповнюють і підсилюють один одного.

I. Макрорівень: інституційні та правові механізми:

1.1. Реформування патентної системи.

Підвищення якості патентної експертизи є базовою умовою системної протидії тролінгу. Це вимагає посилення перевірки критеріїв новизни та винахідницького рівня, залучення галузевих технічних експертів, відмову у реєстрації очевидних технічних рішень, а також нормативне уточнення критеріїв патентоспроможності та звучання надзвичайно широких патентних формул.

1.2. Судовий контроль і процесуальні механізми

Ефективний судовий контроль включає: запровадження доступних і прискорених процедур перегляду та анулювання недобросовісних патентів; розвиток спеціалізованих судів з питань інтелектуальної власності; формування сталої судової практики раннього відхилення необгрунтованих позовів; фінансові санкції за зловживання правом на позов; обмеження процесуальних маніпуляцій, позбавлення патентних тролів, після їх виявлення, права на реєстрацію патентів у майбутньому. Додатковою системною умовою є гармонізація національного законодавства з міжнародними нормами у сфері інтелектуальної власності.

II. Мікрорівень: стратегічна поведінка суб'єктів господарювання.

На рівнях окремих компаній протидія патентному тролінгу реалізується через такі інструменти:

- формування оборонних патентних портфелів як ключовий інструмент стримування;
- використання механізмів взаємного ліцензування (крос-ліцензування) для зниження конфліктного потенціалу;
- проведення патентного аудиту перед виведенням продуктів на ринок;
- участь у патентних пулах для колективного захисту учасників. Патентні пули (платформи ліцензування патентів) — це об'єднання компаній, що консолідують патенти на певну технологію чи стандарт з метою спільного ліцензування;
- страхування патентних ризиків для забезпечення фінансової стійкості.

Доцільно розглянути інструменти протидії патентному тролінгу, котрі активно використовуються в США і ЄС. В США сформовано один із найбільш розвинених інструментаріїв протидії патентному тролінгу, що зумовлено масштабами проблеми. Важливим кроком стало прийняття America Invents Act, який запровадив процедури адміністративного оскарження патентів. Це дозволяє швидше та дешевше визнавати

недійсними слабкі або надто широкі патенти без повноцінного судового процесу. Крім того, судова практика після рішення у справі *Octane Fitness, LLC v. ICON Health & Fitness, Inc.* розширила можливості застосування принципу відшкодування судових витрат стороною, що програла, у випадках зловживання правом. Також обмеження щодо вибору юрисдикції після справи *TC Heartland LLC v. Kraft Foods Group Brands LLC* зменшило концентрацію справ у «зручних» для тролів судах [8].

У Європейській Союз підхід є більш ґрунтовним і базується на високих стандартах якості патентної експертизи. Діяльність Європейське патентне відомство забезпечує ретельну перевірку новизни та винахідницького рівня, що знижує ймовірність видачі «слабких» патентів. Важливим механізмом є також принцип «loser pays», який широко застосовується в судовій практиці держав-членів і суттєво зменшує стимули до подання безпідставних позовів. Додатково, розвиток спеціалізованих судів та гармонізація патентного права сприяють більш передбачуваному правозастосуванню.

Система протидії патентному тролінгу в Україні перебуває на стадії формування. Попри поступове наближення до європейських стандартів, зберігаються суттєві прогалини: недостатня суворість експертизи заявок, обмеженість ефективних позасудових механізмів оскарження патентів, відсутність усталеної судової практики щодо зловживання патентними правами та порівняно низький рівень застосування санкцій за недобросовісне процесуальне поведіння. Ефективна протидія цьому явищу є важливою умовою захисту інноваційного бізнесу та розвитку технологічного сектору країни.

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що патентний тролінг є системною проблемою, яка негативно впливає на інноваційний розвиток через два взаємопов'язані канали. По-перше, прямий вплив — підвищення правової невизначеності, зростання трансакційних витрат і фінансове виснаження малих інноваційних суб'єктів. По-друге, опосередкований вплив — деформація інвестиційного клімату, формування ринкових бар'єрів і зміна поведінкових стратегій підприємців у бік консерватизму.

Технологічні компанії є найбільш уразливою категорією до патентного тролінгу, що зумовлено структурними особливостями галузі: їхні продукти —

програмне забезпечення, пристрої, алгоритми — нерідко охоплюють тисячі патентів одночасно, що об'єктивно становлять ризик патентних конфліктів. Технологічні стартапи відзначають найбільший фінансовий тиск: витрати на патентний захист поглинають до чверті їхнього бюджету на дослідження і розробки, що окремо гальмує масштабування та знижує інвестиційну привабливість.

Особливу загрозу для технологічного сектору становить стрімке поширення патентного тролінгу у сфері штучного інтелекту: кількість відповідних позовів потроїлася за останнє десятиліття, а сфера ШІ формує п'яту частину всіх позовів патентних тролів у технологічному секторі. Використання генеративного ШІ самими троями для масового виробництва патентних заявок формує принципово нову загрозу, до якої технологічні компанії наразі не мають адекватних інструментів захисту.

Запропонована класифікація патентних тролів за критеріями — спосіб набуття прав, масштабом портфеля, використання наказу та юридичним оформленням — дозволяє диференціювати регуляторні відповіді залежно від типу зловживання та специфіки технологічного сектора.

Ефективна протидія патентному тролінгу потребує комплексних заходів на двох рівнях. На макрорівні — удосконалення критеріїв патентоспроможності, підвищення якості патентної експертизи, розвиток спеціалізованих судів з інтелектуальної власності та гармонізація національного законодавства з міжнародними нормами. На мікрорівні — формування оборонних патентних портфелів, застосування механізмів крос-ліцензування та участь у патентних пулах. Для технологічних компаній, що діють в умовах високої патентної щільності, поєднання цих підходів є не факультативним заходом, а необхідними умовами сталого інноваційного розвитку.

Декларація про використання ШІ. Автори декларують використання інструментів генеративного штучного інтелекту Claude AI для допоміжного редагування тексту. Штучний інтелект був застосований для технічної допомоги (перекладу) під час аналізу іноземних джерел та для оформлення бібліографічного опису джерел (References). Усі наукові положення, результати дослідження та підбір джерел сформовані авторами. Автори несуть повну відповідальність за науковість, точність та цілісність контенту.

Список використаних джерел:

1. Андрощук Г. О. Патентний тролінг проти інновацій: стан, тенденції, загрози. Право та інноваційне суспільство. 2013. № 1. С. 70–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_3 (дата звернення 03.05.26).
2. Бородіна О. А., Щербак М. В. Теоретичні та практичні заходи щодо боротьби з патентним тролінгом. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2017. Вип. 15. С. 122–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Traeiv_2017_15_24 (дата звернення 03.05.26).
3. Ганзієнко Д. Патентний тролінг – загроза бізнесу в Україні. NV.UA. 2017. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/patentnij-trolling-zagroza-biznesu-v-ukrajini-931510.html> (дата звернення 03.05.26).
4. Костенюк Ю., Кушнір І. Патентний «тролінг»: визначення негативного впливу та необхідності захисту. Економіка і організація управління. 2021. № 3(39). С. 288–299. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2020.3.25>
5. Кірін Р. С., Хоменко В. Л., Коросташова І. М. Патентологія : навч. посіб. Дніпро : НТУ «ДП», 2018. 240 с.

6. Струтинський В. Б., Ромашко А. С., Юрчишин О. Я., Весельська К. В. Спеціалізовані патенти та патентний тролінг. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. № 2(2). С. 38–42. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/64719> (дата звернення 03.05.26).
7. Bessen J. E., Meurer M. J. The Direct Costs from NPE Disputes. *Cornell Law Review*. 2014. Vol. 99, No. 2. Pp. 387–424. URL: https://scholarship.law.bu.edu/faculty_scholarship/239/ (дата звернення 28.04.26).
8. Report of the Economic Survey 2023. American Intellectual Property Law Association (AIPLA). 2023. URL: <https://www.aipla.org/home/news-publications/economic-survey/2023-report-of-the-economic-survey> (дата звернення 28.04.26).
9. Landau J. Another startup bites the dust, courtesy of patent trolls. *Patent Progress*. 2024. URL: <https://patentprogress.org/2024/05/another-startup-bites-the-dust-courtesy-of-patent-trolls/> (дата звернення 28.04.26).
10. Lu J. J. The economics and controversies of non-practicing entities (NPEs) : how NPEs and defensive patent aggregators will change the license market. *LES Nouvelles*. 2012. Mar. Pp. 55–61. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1935524 (дата звернення 28.04.26).
11. Hands M. When algorithms invent: AI, patent trolls, and the coming legal storm. *Medium*. 2025. URL: <https://medium.com/@michael.a.hands/when-algorithms-invent-ai-patent-trolls-and-the-coming-legal-storm-a1e6e9cc881f> (дата звернення 28.04.26).
12. Orsatti G., Sterzi V. Subjects of patent protection and subsequent innovation: data on patent acquisitions from the United States Patent and Trademark Office. *Industry and Innovation*. 2024. Vol. 31, No. 4. Pp. 409–443. DOI: <https://doi.org/10.1080/13662716.2023.2213170>
13. Patent Trolls in AI: How Many AI Patents Are Being Weaponized? *PatentPC*. 2026. URL: <https://patentpc.com/blog/patent-trolls-in-ai-how-many-ai-patents-are-being-weaponized-detailed-stats> (дата звернення 28.04.26).
14. Patent Dispute Report: 2023 in Review. *Unified Patents*. 2024. URL: <https://www.unifiedpatents.com/insights/2024/1/8/patent-dispute-report-2023-in-review> (дата звернення 28.04.26).
15. Sterzi V., Maronero C., Orsatti G., Vezzulli A. Non-practising entities in Europe: an empirical analysis of patent acquisitions at the European Patent Office. *Industrial and Corporate Change*. 2024. Vol. 33, No. 5. Pp. 1271–1297. DOI: <https://doi.org/10.1093/icc/dtae010>
16. Sterzi V., Rameshkoumar J.-P., Van der Pol J. Non-practicing entities and transparency of patent ownership in Europe: the case of UK dormant companies. *Technological Forecasting and Social Change*. 2021. Vol. 172. Art. 121069. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.121069>
17. What is the difference between a patent troll and a non-practicing entity? *Wysebridge*. Aug 10, 2023. URL: <https://wysebridge.com/what-is-the-difference-between-a-patent-troll-and-a-non-practicing-entity> (дата звернення 28.04.26).

References:

1. Androshchuk, H. (2013). Patentnyi trolinh proty innovatsii: stan, tendentsii, zahrozy [Patent trolling against innovation: state, trends, threats]. *Pravo ta Innovatsiine Suspilstvo*, (1), 70–88. http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_3 [in Ukrainian].
2. Borodina, O., & Shcherbak, M. (2017). Teoretychni ta praktychni zakhody shchodo borotby z patentnym trolinghom [Theoretical and practical measures to combat patent trolling]. *Teoretychni i Praktychni Aspekty Ekonomiky ta Intelektualnoi Vlasnosti*, (15), 122–126. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaiev_2017_15_24 [in Ukrainian].
3. Hanziienko, D. (n.d.). Patentnyi trolinh – zahroza biznesu v Ukraini [Patent trolling – a threat to business in Ukraine]. *NV*. <https://nv.ua/ukr/biz/experts/patentnij-trolling-zagroza-biznesu-v-ukrajini-931510.html> [in Ukrainian].
4. Kosteniuk, Yu., & Kushnir, I. (2021). Patentnyi "trollinh": vyznachennia nehatyvnoho vplyvu ta neobkhdnosti zakhystu [Patent trolling: determining the negative impact and the need for protection]. *Ekonomika i Orhanizatsiia Upravlinnia*, 3(39), 288–299. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2020.3.25> [in Ukrainian].
5. Kirin, R. S., Khomenko, V. L., & Korostashova, I. M. (2018). Patentolohiia [Patentology]. *NTU "DP"*. [in Ukrainian].
6. Strutynskiy, V. B., Romashko, A. S., Yurchyshyn, O. Ya., & Veselska, K. V. (2021). Spetsializovani patenty ta patentnyi trolinh [Specialized patents and patent trolling]. *Problemy i Perspektivy Ekonomiky ta Upravlinnia*, 2(2), 38–42. <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/64719> [in Ukrainian].
7. Bessen, J., & Meurer, M. (2014). The direct costs from NPE disputes. *Cornell Law Review*, 99(2), 387–424. https://scholarship.law.bu.edu/faculty_scholarship/239/ [in English].
8. American Intellectual Property Law Association. (2023). Report of the Economic Survey 2023. <https://www.aipla.org/home/news-publications/economic-survey/2023-report-of-the-economic-survey> [in English].
9. Landau, J. (2024). Another startup bites the dust, courtesy of patent trolls. *Patent Progress*. <https://patentprogress.org/2024/05/another-startup-bites-the-dust-courtesy-of-patent-trolls/> [in English].
10. Lu, J. J. (2012). The economics and controversies of non-practicing entities (NPEs): how NPEs and defensive patent aggregators will change the license market. *LES Nouvelles*, 47(1), 55–61. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1935524 [in English].

11. Hands, M. (2025). When algorithms invent: AI, patent trolls, and the coming legal storm. Medium. <https://medium.com/@michael.a.hands/when-algorithms-invent-ai-patent-trolls-and-the-coming-legal-storm-a1e6e9cc881f> [in English].
12. Orsatti, G., & Sterzi, V. (2024). Subjects of patent protection and subsequent innovation: data on patent acquisitions from the United States Patent and Trademark Office. *Industry and Innovation*, 31(4), 409–443. <https://doi.org/10.1080/13662716.2023.2213170> [in English].
13. PatentPC. (2026). Patent trolls in AI: how many AI patents are being weaponized? <https://patentpc.com/blog/patent-trolls-in-ai-how-many-ai-patents-are-being-weaponized-detailed-stats> [in English].
14. Unified Patents. (2024). Patent dispute report: 2023 in review. <https://www.unifiedpatents.com/insights/2024/1/8/patent-dispute-report-2023-in-review> [in English].
15. Sterzi, V., Maronero, C., Orsatti, G., & Vezzulli, A. (2024). Non-practising entities in Europe: an empirical analysis of patent acquisitions at the European Patent Office. *Industrial and Corporate Change*, 33(5), 1271–1297. <https://doi.org/10.1093/icc/dtae010> [in English].
16. Sterzi, V., Rameshkoumar, J.-P., & Van der Pol, J. (2021). Non-practicing entities and transparency of patent ownership in Europe: the case of UK dormant companies. *Technological Forecasting and Social Change*, (172), 121069. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.121069> [in English].
17. Wysebridge. (Aug 10, 2023). What is the difference between a patent troll and a non-practicing entity? <https://wysebridge.com/what-is-the-difference-between-a-patent-troll-and-a-non-practicing-entity> [in English].

Дата надходження статті: 23.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 18.05.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.06.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.